

розцінювати як невиконання лікарями Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України [4].

3. Значно ускладнився процес призначення та проведення судово-хімічних експертиз, оскільки експертні установи Донеччини переміщено до інших областей, а, наприклад, у м. Дніпро й без потреб правоохоронців Донецької області велике навантаження, що призводило до тривалого проведення експертиз.
4. Відсутність на території Донецької області експертів та обладнання для проведення ДНК-експертиз викликає необхідність спрямовувати призначені молекулярно-генетичні експертизи до інших областей (Запорізької, Харківської тощо). І хоча найближчою установою для проведення таких експертиз є Дніпропетровське бюро СМЕ, однак проведення таких досліджень у цій установі для потреб Донецької області не мало фінансової підтримки.

Наведений перелік проблем не є вичерпним, проте на момент підготовки тез основну частину їх певної мірою вирішено, що стало можливим за рахунок тісної взаємодії керівництва правоохоронних органів Донеччини та Донецької обласної військово-цивільної адміністрації з Центральними органами влади України.

Перелік джерел посилання

1. Макаренко Є. І., Здор В. М. Проблеми призначення судової експертизи у кримінальному провадженні. *Право і суспільство*. № 3. 2019. С. 218—222.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих положень кримінального процесуального 243 законодавства : Закон України від 04.10.2019 р. № 187-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення: 09.03.2023).
3. Авдєєва Г. К. Проблеми використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів в умовах воєнного стану. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття* (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : мат-ли Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 17.06.2022). Одеса, 2022. Т. 2. С. 566—569.
4. Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України : наказ МВС, МОЗ, Офісу Генерального прокурора від 09.03.2022 р. № 177/450/46. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0317-22#n7> (дата звернення: 09.03.2023).

Об'єкти дослідження експертиз із визначення заборгованості за кредитними зобов'язаннями військовослужбовців

Ірина Окуневич,

Дніпропетровський НДІСЕ, м. Дніпро, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7250-9477>,
e-mail: Okunevych.Iryna@gmail.com

На основі аналізу положень чинного законодавства сформовано перелік документів, які є об'єктами дослідження під час проведення судово-економічних експертиз щодо визначення заборгованості за кредитними зобов'язаннями військовослужбовців, призваним на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період.

Ключові слова: військовослужбовець; особливий період; пільги; об'єкт дослідження судово-економічної експертизи.

Research objects during conduct of forensic examinations concerning determination of debts on military service members' credit obligations

Iryna Okunevych

In this paper, based on the analysis of provisions of current legislation, a list of documents that are research objects during conduct of forensic economic examinations concerning determination of debt on credit obligations of military service members called up for military service during mobilization, special period, has been developed.

Keywords: military service member; special period; benefits; object of forensic economic research.

Сьогодні серед військових і ветеранів чимало тих, хто раніше брав кредит готівкою і/або на певні споживчі цілі. Звичайно, з-поміж таких кредитів є такі, що вчасно не повернули, тому банки, спираючись на умови кредитних договорів, продовжують нараховувати проценти за користування кредитом, штрафи та пеню.

Відповідно до п. 15 ст. 14 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» військовослужбовцям, призваним на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, на весь час їх призову, а військовослужбовцям під час дії особливого періоду, які брали або беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, які перебували або перебувають безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, — штрафні санкції, пеня за невиконання зобов'язань перед підприємствами, установами і організаціями усіх форм власності (зокрема, банками та фізичними особами), а також проценти за користування кредитом не нараховують, крім кредитних договорів щодо придбання майна, яке віднесено чи буде віднесено до об'єктів житлового фонду (житлового будинку, квартири, майбутнього об'єкта нерухомості, об'єкта незавершеного житлового будівництва, майнових прав на них), і/або автомобіля [1].

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про оборону України» особливий період визначено як такий, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій [2].

В Україні особливий період діє від 17.03.2014 р. після оприлюднення Указу Президента України «Про часткову мобілізацію», затвердженого Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про часткову мобілізацію» [3]. Завершується особливий період відповідно до Указу Президента України про демобілізацію і станом на сьогодні його дію не скасовано.

Тому згідно з приписами п. 15 ст. 14 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» можна стверджувати, що пільги та переваги, зазначені у цьому пункті, мають військовослужбовці, які також є учасниками АТО/ООС [1]. До того ж військових звільнено від сплати штрафних санкцій

і відсотків за користування кредитами не лише щодо банків, а й інших небанківських фінансових установ (кредитних спілок, ломбардів, лізингових компаній тощо).

Тому військовослужбовець, який має кредит у банку або іншій фінансовій установі, зобов'язаний сплачувати лише борг за тілом кредиту, пільги щодо погашення основного боргу за кредитною заборгованістю та пільги зі сплати комісій за кредитом наразі законодавством України не передбачено.

Для реалізації права на пільгу щодо штрафних санкцій та відсотків за користування кредитом необхідно письмово повідомити банк про проходження військової служби та надати документи, що це підтверджують.

У Листі Мініборони України «Щодо документа, який підтверджує призов під час мобілізації та проходження військової служби» Головне управління оборонного та мобілізаційного планування Генштабу на звернення Національного банку України пояснило, якими документами підтверджувати призов під час мобілізації та проходження військової служби [4]. Виходячи з пояснень, наданих цим управлінням, основним документом, що підтверджує призов і проходження військової служби військовослужбовцем в особливий період, а також призов під час мобілізації резервістів та військовозобов'язаних, є військовий квиток, у якому у відповідних розділах здійснюються службові позначки [4].

Також за відсутності можливості надати копію сторінок військового квитка документом, що підтверджує призов на військову службу під час мобілізації, може бути: довідка про призов військовозобов'язаного на військову службу, видана військовим комісаріатом або військовою частиною (для військовозобов'язаних) або витяг із наказу чи довідка про зарахування до списків військової частини, які видає військова частина (для резервістів) [4].

Особливої уваги заслуговує визначення початку та завершення військової служби. Згідно з приписами Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», початком військової служби вважають день призову на військову службу в районному військовому комісаріаті (для військовозобов'язаних) або день зарахування до списків особового складу військової частини, про що робиться відповідний запис до військового квитка (для резервістів) [5]. Завершенням військової служби для резервістів і військовозобов'язаних (відповідно до зазначеного Закону) є день виключення військовослужбовців зі списків особового

складу військової частини, про що робиться відповідний запис до військового квитка.

Незважаючи на ухвалені закони та надані міністерствами та відомствами роз'яснення до українських судів надходять позови військовослужбовців-позичальників до фінансових установ, які в особливий період продовжують нараховувати та стягувати відсотки за кредитом, штрафи та пеню. Більшість із цих позовів суди задовольняють. Оскільки для вирішення питання щодо розміру заборгованості позичальника за кредитним договором необхідні спеціальні знання, то суди призначають судово-економічні експертизи.

Об'єкти дослідження експерта-економіста:

- кредитний договір (за наявності додаткові угоди до нього) з усіма додатками;
- графік погашення платежів або детальний розрахунок щомісячного платежу позичальника за кредитним договором;
- деталізований розрахунок суми всіх видів заборгованості позичальника за кредитом, відсотками, пенею, штрафом із зазначенням періодів нарахування та проведення сплати відповідачем відповідних платежів, згідно з якими вбачаються терміни прострочення відповідних грошових зобов'язань згідно з умовами кредитного договору;
- детальна розшифровка сукупної вартості кредиту та реальної процентної ставки за ним, абсолютного подорожчання кредиту з урахуванням вартості всіх супутніх послуг, а також інших фінансових зобов'язань споживача, які виникають на користь третіх осіб згідно з вимогами законодавства України під час видачі кредиту;
- платіжні та касові документи, що підтверджують видачу кредиту;
- платіжні та касові документи, що підтверджують погашення заборгованості за кредитним договором (основного та простроченого боргу за кредитом, строкових і прострочених процентів, комісії тощо);
- первинні документи, що підтверджують надання позичальнику банком супутніх послуг із урахуванням їх вартості, процентної ставки за ними, а також будь-яких інших фінансових зобов'язань споживача, які пов'язані з отриманням, обслуговуванням та погашенням кредиту;
- виписки за всіма розрахунковими рахунками, відкритими банком для обслуговування кредиту за кредитним договором;
- реєстри аналітичного та синтетичного бухгалтерського обліку з обліку виданих

кредитів і нарахованих процентів, а також із повернення суми кредиту й сплати процентів;

- внутрішні нормативні документи банку, що регламентують виконання конкретних технологічних процесів, документування операцій, ведення реєстрів аналітичного й синтетичного обліку, процедури внутрішнього контролю операційної діяльності (зокрема, положення про операційну діяльність); положення про облікову політику, а також методологію та процедури з бухгалтерського обліку, що цю політику регламентують; положення про кредитування, внутрішні положення банку, що визначають політику з управління активами та пасивами, відповідно до яких було надано кредитні кошти за кредитним договором, та інші внутрішні положення банку, що регламентують порядок надання та обслуговування кредитів, механізм розрахунку реальної процентної ставки, дисконтування платежів, обчислення платежів (факт — факт, факт — 360, факт — 365 тощо), методологічне обґрунтування погашення кредиту (стандартний або ануїтетний);
- документ, що підтверджує призов і проходження військової служби військовослужбовцем в особливий період.

Перелік джерел посилання

1. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-XII (зі змін. та доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (дата звернення: 01.03.2023).
2. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII (зі змін. та доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення: 01.03.2023).
3. Про часткову мобілізацію: Указ Президента України від 17.03.2014 р. № 303/2014 (зі змін. та доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/303/2014#Text> (дата звернення: 03.03.2023).
4. Щодо документа, який підтверджує призов під час мобілізації та проходження військової служби: Лист Міністерства оборони України від 21.08.2014 р. № 322/2/7142 (зі змін. та доп.). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS23137> (дата звернення: 02.03.2023).
5. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 р. № 2232-XII (зі змін. та доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text> (дата звернення: 03.03.2023).